I (ШКОЛЬНЫ) ЭТАП РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА” І “БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА”

X клас
Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

Кастрычнік 2024 г., Гродна

ДАВЕДКІ

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	усяго
Балы	4	5	6	5	4	5	5	6	5	5	50

Заданне 1. *Максімальная колькасць балаў – 4; 0,25 за правільна абазначаны гук у слове*

па**д**чарка	**[ч]**	збярус**я і** паеду	**[й]**
схіліцца	**[с]**	па-сусе**дс**ку	**[ц]**
з мяне	**[з’]**	аб’е**зджаны**	**[ж]**
аб’е**зд**чык	**[ш]**	**не** ведаю	**[а]**
з кім-небудзь	**[с]**	ра**зж**ыцца	**[ж]**
выхваляе**шся**	**[с’]**	Іван **і** Васіль	**[ы]**
на палі**ч**цы	**[ц]**	ва**к**зал	**[г] выбухны**
хрэ**сь**біны	**[з’]**	**с**меласць	**[с’]**

Заданне 2. *Максімальная колькасць балаў – 5; 1 бал за выпраўленую памылку*

Сказы з памылкай	Нарматыўнае напісанне
1. Уваход у залу толькі па прапусках.	***пропусках***
2. Падчас гульні ў карты на руках у Антося засталася пікавая дама.	***піковая***
3. У летніку было пяціразавае харчаванне.	***пяціразовае***

4. У цеста маці любіла дабаўляць сываратку.	***сыроватку***
5. Кірыл лавіў на вуду тоўсталобікаў.	***таўсталобікаў***

Заданне 3. *Максімальная колькасць балаў – 6; 0,5 за кожную пару*

Адказ: 1г, 2і, 3д, 4е, 5л, 6ж, 7а, 8з, 9м, 10б, 11к, 12в
неба – пяты акіян;
жаўранак – срэбны званочак;
лес – зялёнае мора;
бабёр – балотны цясляр;
зоркі – нябесныя вочы;
каханне – радасць жыцця;
вайна – крывавая завіруха;
бульба – другі хлеб;
маладосць – жыццёвы ранак;
лён – беларускі шоўк;
радзіма – прадзедаў зямля;
зязюля – лясная варажбітка.

Заданне 4. *Максімальная колькасць балаў – 5; 0,25 за кожнае правільна вызначанае слова*

назоўнік – двойка, падваенне, двойня, двоечнік, двайнік;
прыметнік – дваякі, двайны;
дзеяслоў – падвоіць;
дзеепрыметнік (форма дзеяслова) – падвоены;
дзеепрыслоўе (форма дзеялова) – падвоіўшы;
лічэбнік – абодва, дзве, другі, двое, двухтысячны, дзвесце;
прыслоўе – удвая, удвух, двойчы, па-другое.

Заданне 5. *Максімальная колькасць балаў – 4; 0,25 за кожны займеннік, 0,25 за правільна вызначаны разрад*

а) зарубіць ***сабе*** на носе ***(зваротны)***
б) на ***свой*** капыл (перарабіць) ***(прыналежны)***
в) на ***ўсе*** лады ***(азначальны)***
г) не з ***тваімі*** рукамі ***(прыналежны)***
д) паспытаць ***свайго*** хлеба ***(прыналежны)***
е) чуць на ***свае*** вушы ***(прыналежны)***
ж) як на ***тое*** ліха ***(указальны)***
з) скінуць з ***сябе*** ветхага Адама ***(зваротны)***

Заданне 6. *Максімальная колькасць балаў – 5; 0,5 за кожнае слова*

скрывіўся (па) пакутніцку	***3***	(усё) роўна не прыйдзе	***2***
чытаць (на) хаду	***2***	усе мелі (па) роўну ўсяго	***1***
стаяць (на) смерць	***1***	гэтак (сама) паводзіць сябе	***1***
бралася (на) відно	***2***	(што) колечы падрыхтаваць	***3***
глядзець (па) доўгу на дарогу	***1***	пісаць (па) латыні	***3***

Заданне 7. *Максімальная колькасць балаў – 5*

1. заграніца	А. Асноваскладанне
2. лодачнік	Б. Бяссуфіксны
3. падспудны	В. Прыставачна-суфіксальны
4. інтэлектуал	Г. Прыставачны
5. суднабудаванне	Д. Словаскладанне
	Е. Суфіксальны

Адказ: 1 Г, 2 Е, 3 В, 4 Б, 5 А

Заданне 8. *Максімальная колькасць балаў – 6; 1 бал за кожны сказ*

1. Малы хлапчук**,** унучак дзедаў**,** сядзеў на возе. ***(адасобленым прыдаткам)***
2. Лёд**,** бы камень самацветны**,** блішчыць праменнаю ігрой. ***(параўнальным зваротам)***
3. Давайце**,** добрыя сябры**,** пагутарым аб шчасці. ***(зваротам)***
4. Людзі **(**а іх было багата**)** проста за жываты хапаліся ад смеху. ***(устаўным сказам)***
5. Васіль Талаш**,** ва ўзросце 75 гадоў арганізаваўшы і ўзначаліўшы партызанскі атрад**,** змагаўся на Палессі супраць польскіх войскаў у 1919 – 1920 гг. ***(аднароднымі адасобленымі акалічнасцямі)***
6. Скажы**,** калі ласка**,** куды ты будзеш паступаць вучыцца? ***(пабочным словазлучэннем)***

Заданне 9. *Максімальная колькасць балаў – 5*

Бачу гэты ёмісты том,
Дзе на ўступных старонках
Славянская вязь
Скарынаўскіх першадрукаў,
Уквечная адмысловымі гравюрамі,
З усемагчымымі завіткамі-кудзеркамі

Нашай старажытнай кірыліцы.
Далей ідуць друкаваныя спехам
Шрыфты **Сымона Буднага**
І **Васіля Цяпінскага**.

І вось ужо, аўтарствам кмечаныя,
Творы **Дуніна-Марцінкевіча**,
Багушэвіча абарончыя вершы,
Гнеўныя вершы-адозвы Цёткі,
Бунтарныя паэмы і вершы **Купалы**,
Яго драматургічныя творы.
Усеахопныя творы **Коласа**,
Шчымліва-самотныя радкі **Багдановіча**,
На вайне беззваротна страчаных,
А дальш – ацалелых у ліхалецце –
Быкава, Шамякіна, Мележа…
І далей, і далей –
За старонкай старонка…
Толькі ўсемагутнымі рукамі
Народа майго
Можна том гэты ёмісты
Узняць над зямлёй
І разгарнуць,
Каб тыя, што яго стварылі
І ўжо сёння ля зорак,
Змаглі прачытаць
У 500-гадовым аб'ёме
Нашу кнігу жыцця.

Заданне 10. *Максімальная колькасць балаў – 5; 05 б. за кожную пазіцыю*
1. Рыгор Барадулін, "Трэба дома бываць часцей"
2. Максім Багдановіч, "Маёвая песня"
3. Пятрусь Броўка, "Калі ласка!"
4. Анатоль Вярцінскі, "Два полі"
5. Кандрат Крапіва, "Мода"